

ΑΡΓΥΡΩ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ

ΓΕΡΣΗ

Είσαι το κόκκινο στο αίμα μου

Μυθιστόρημα

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ:
4.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Γέρση, είσαι το κόκκινο στο αίμα μου**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Αργυρώ Μαργαρίτη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Αργυρώ Μαργαρίτη, 2017
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Malgorzata Maj/Arcangel
© Εικόνων στο εσωτερικό του βιβλίου:
Κέντρο Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2017

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2017, 4.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1903-9
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1904-6

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfoosi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΑΡΓΥΡΩ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ

ΓΕΡΣΗ

Είσαι το κόκκινο στο αίμα μου

στον Βασίλη μου, για τις πρώτες χαρές

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Αυτό το βιβλίο είναι για μένα ένα ταξίδι στα χρώματα που γεννήθηκαν και ρίζωσαν ο παππούς ο Νίκος και η γιαγιά Ελένη, ο παππούς ο Λάζαρος –που δε γνώρισα– και η γιαγιά Καλλιόπη, η θεία Σάρρα, η προγιαγιά Χαρίκλεια, η θεία Χρυσή, ο θείος Κώστας.

Μεγάλωσα στους Ποδαράδες, στη Νέα Ιωνία δηλαδή, μια προσφυγούπολη, και ποτέ δεν αισθάνθηκα πρόσφυγας. Κιμπαριλίκι και γλέντι. Η γιαγιά Ελένη δε μιλούσε τούρκικα. Χρυσοχέρα, τα σουτζουκάκια της δεν τα έφτασε ποτέ κανείς, δεμένη με τον παππού με αγάπη ξεχωριστή, έτσι όπως οι Σμυρνιές αγαπούν τους άντρες τους. Η γιαγιά Καλλιόπη με μεγάλωσε με τούρκικα τραγούδια και παραμύθια. Όταν η μάνα μου τραγουδάγε το «Ιμιτλερίμ», σπάζαν τα ποτήρια. Για τούτο και η τούρκικη γλώσσα είναι οικεία, ήχος τρυφερότητας και μνήμης υπέροχων παιδικών χρόνων.

Κακό λόγο ποτέ δεν είπαν για τους Τούρκους. Μόνο η γιαγιά Ελένη έλεγε καμιά φορά «ηξέχασα το παράθυρο τση κουζίνας ανοιχτό». Στο αρχοντικό της αναφερόταν, που κάηκε, στολισμένο και πεντακάθαρο, μην μπει καμιά Τουρκάλα μέσα και πει πως η κυρα-Λένη δεν είναι καλή νοικοκυρά.

Σ' αυτό το βιβλίο φύτεψα μνήμες: τα σουτζουκάκια, το χαμάμ, το ταντούρι, τον αμανέ. Κράτησα τα γλωσσικά ιδιώματα: «ησκότωσησα τρεις λαγοί», έλεγε ο παππούς, «ηέχασαν το βιος τος», έλεγε ο θείος Κώστας. Και τραγούδια: «Ένα σκουλήκι φόφιο...»

Ανέφερα ιστορίες και παραμύθια, γητεμένη πάντα από εκείνη της Χαλιμάς.

Αλλά δε μου αρέσει να μιλάω για Αλησμόνητες ή Χαμένες Πατρίδες. Δε γίνεται να κάνω μνημόσυνα για κάτι που είναι ζωντανό μέσα μου.

Η Γέρση βρέθηκε μπροστά μου τυχαία. Την ιστορία της Λουκίας ήθελα να γράψω. Μα, όταν έμαθα για τούτη την αρχοντοπούλα την ξιπασμένη με την παραμυθένια ομορφιά, μαγεύτηκα. Την ακολούθησα στα σοκάκια, στους μαχαλάδες, στο Κε, στο χαμάμ, στους οντάδες. Της έπλεξα τα μαλλιά κι ας με μαστίγωσε. Δεν πήγα στη Σύρνη και δεν ξέρω αν θελήσω να πάω ποτέ.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Ο έρωτας

Γέρση: Γεννημένη το 1900 στη Σμύρνη. Αρχοντοπούλα, κόρη του Πασαλή και της Χρυσής. Καλομαθημένη, ξιπασμένη, εγωίστρια. Όταν ήταν μικρή, μαστίγωνε τις δούλες της για να τις κάνει φιλενάδες. Η ομορφιά της, της σφήκαε το κεντρί, κέντρισε την καρδιά του Γιώργη και του Σελίμ και τους διέλυσε. Αγνοεί το μυστικό που κουβαλάει, και όταν το κισμέτ σκάβει αβύσσους στα πόδια της, οπλίζεται με το πείσμα το σμυρναίικο.

Γιώργης Καραδάμογλου: Με καταγωγή από τη Σύλλη Ικονίου, γεννημένος το 1886 στο Γιοχάνεσμπουργκ, μορφωμένος, καλοπερασάκις, γυναικάς. Έχει δικό του ένα ολόκληρο αδαμαντωρυχείο, για τούτο και δεν υπολογίζει τον παρά. Αδερφικός φίλος με τον Σελίμ, μόνο που οι ατμοί του χαμάμ τον θαμπώσανε και δεν πρόσεξε όταν μπροστά του βρέθηκε η Γέρση.

Σελίμ: Ανιψιός του πασά, γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1886. Σπουδαγμένος, πιστός οπαδός του Μουσταφά Κεμάλ. Αντάλλαξε το αίμα του με τον Γιώργη, μόνο που το κεντρί της μικρής μάγισσας τον σακάτεψε, φέροντάς τον αντιμέτωπο με την κτηνώδη πλευρά του απελπισμένου έρωτα.

Η οικογένεια

Λάζαρος Πασαλής: Ο μπαμπάς της Γέρσης. Γεννήθηκε το 1862 στη Σύλλη, όμως καζάντισε στη Σμύρνη, όταν αξιοποίησε την προίκα της γυναικός του, της Χρυσής. Η δουλειά τον φοβά-

ται, παλεύει μαζί με τους εργάτες του στα ντάμια, λάτρης κάθε χαράς που προσφέρει ηδονή στο κορμί, λιώνει σαν βλέπει την κόρη του, αγαπά με πάθος την πατρίδα του, τη Μικρασία. Μόνο που πήρε αφήφιστα τον έρωτα της Βουντής.

Βουντή: Ερωμένη του Λάζαρου. Γεννήθηκε το 1880. Όμορφη γυναίκα. Η δική της μοίρα ήταν μάλλον πιωμένη σαν τηνε μοίρανε. Αδίστακτη, λέαινα που χιμά να προστατεύσει το παιδί της. Έσπειρε θύελλες και ανέμους χωρίς να ξέρει τι θα θερίσει.

Χρυσή: Η γυναίκα του Λάζαρου, αρχοντοπούλα, γεννημένη στη Σμύρνη το 1874. Δε θα την έλεγες όμορφη, μα είχε υπέροχα, σκαλωτά μαλλιά. Ερωτεύτηκε τον Λάζαρο, αρκέστηκε στο σπάνιο άγγιγμά του, στάθηκε στο ύψος των υποχρεώσεων που είχε ως αρχόντισσα. Ευτυχώς που είχε διέξοδο στα λουλούδια της και στο μυστικό ρομάντζο που ονειρευόταν να γράφει, αλλιώς θα μαράζωνε. Όταν αποφάσισε να παλέψει, οι σκιές τής έκρυσαν τον δρόμο.

Οι άνθρωποι του αρχοντικού

Γιακουμής: Δεξί χέρι του Λάζαρου. Αγαθός, εργατικός, πιστός στο αφεντικό του. Είναι ο άντρας της Σάρρας.

Σάρρα: Γυναίκα του Γιακουμή, μαγείρισσα του αρχοντικού. Σοβαρή, μετρημένη, ασχολιέται μονάχα με την κουζίνα της.

Κατίνα: Γεννήθηκε σαν ένα κουβαράκι διπλωμένο στα δυο. Από κορίτσι δίπλα στη Χρυσή σαν φίλη, αδερφή, υπηρέτρια. Η δύναμή της παροιμιώδης.

Ερασμία: Παχουλή, πονηρομάτα, μπορεί να είναι χήρα, μπορεί και όχι. Ξέρει να ξεγαριάζει τα ασπρόρουχα, μα είναι βρομόστομη.

Λένη, Γιωάννα, Γραμματική: Το αρχοντικό του Πασαλή είναι σαν το σπίτι τους. Η καθεμιά στο πόστο της, να το φροντίζουν, να το κρατούν πεντακάθαρο.

Γιασμίν και Αϊσέ: Αδερφές, υπηρέτριες της Γέρσης, κοντά στην ηλικία της κυράς τους. Τις βρήκε ο Γιακουμής στην κοιλιά ενός βουνού. Κολλημένες η μια στην άλλη, δε μιλάνε, έχουν κι αυτές τη δική τους ιστορία.

Τρύφωνας: Μικρανιφιδός του Πασαλή. Γύρω στα είκοσι. Ο

έρωτας τον βρίσκει απροετοίμαστο, ένα σάλι που κουβαλά άρωμα και άγγιγμα γίνεται φυλαχτό.

Αχμεντέ: Κούρδος. Αναπνέει μόνο σαν ανασαίνει ο Πασαλής. Πιστός φύλακας του αρχοντικού, δίνει ακόμα και τη ζωή του για τον αφέντη του.

Λαλέ: Μια μικρή Τουρκάλα, καμαριέρα της Γέρσης.

Η Μοίρα

Ειρηνούλα: Ήθελε να βρει μέρος να φυτέψει τη σταυρουδιά της. Το πλήρωσε ακριβά.

Νικόλας: Ένα αγόρι με σιγανό μυαλό, μαγικό τρόπο να επικοινωνεί με τα φυτά, πάντα χαμογελαστό στον υπέροχο κόσμο του.

Λουκία: Το δειλό κορίτσι από τη Σύλλη που αγάπησε τον Γιώργη ξέροντας πως εκείνος δε θα την κοιτάζε ποτέ όπως κοιτάζε τη Γέρση.

Ο περίγυρος

Πρόδρομος Κουγιουμτζής: Ξανθιώτης καπνέμπορος. Στενός φίλος του Πασαλή.

Μαρία: Μια πανέμορφη αριβίστρια, μορφωμένη, με ιδέες και τρόπο ζωής πολύ προχωρημένα για την εποχή της.

Χρήστος Καρακάσογλου: Σμυρνιός μπανκέρης.

Μίνα Καρακάσογλου: Σύζυγος του μπανκέρη, κουτσομπόλα, περίεργη.

Εζενί και Ζορζέτ: Οι Καρακασογλίτσες. Χοντρούλες, ξιπασμένες, καλοζωισμένες.

Γιοχάνεσμπουργκ

Μηνάς Καραδάμογλου: Ο μπαμπάς του Γιώργη. Γεννημένος στη Σύλλη, καζάντισε στην Αφρική, γιατί στο πρώτο του θαλασσινό ταξίδι οι Μοίρες ζαλιστήκανε από το κούνημα του καραβιού.

Χαρίλαος: Ο μικρός γιος του Μηνά. Κομπλεξικός, ανεπρόκο-

πος, στη σκιά του μεγάλου του αδερφού, του Γιώργη, άνθρωπος της εκκλησίας και του τζόγου.

Κίτσα: Η γυναίκα του Χαρίλαου. Παράτησε το χωριό της εκεί στην Πελοπόννησο όχι μόνο για να κουκουλώσει τις πομπές της, μα και για να είναι δίπλα στον Γιώργη, να πίνει το απόπιομα από το ποτήρι του, να πλαγιάζει κρυφά στο κρεβάτι του όταν εκείνος λείπει.

Ρόζι: Κόρη του Μηνά.

Σμύρνη, Απρίλης 1919

Το καφέ σαντούρ της μαντάμ Γκιουλνούρ ήταν γεμάτο κόσμο αλλά ο καπνός ήταν τόσο πολύς που θαρρούσες πως είχες χωθεί σ' ένα σύννεφο ιδρωμένο με πατσουλί κι αφέντι. Τούρκικα τσιγάρα και ξανθιώτικος μπασμάς*, παριζιάνικα αρώματα και πράσινο σαπούνι, μάγκες σφιγμένοι σε τσόχινα σακάκια, αριστοκράτες αεράτοι στα κασμιρένια κουστούμια τους. Οι τοίχοι ντυμένοι με άλικο μουαρέ, οι καναπέδες βελούδινοι, με μαλακές μαξιλάρες, που πάνω τους απλώναν τα κάλλη τους κορίτσια από δεκαπέντε ίσαμε είκοσι το πολύ χρονώ, Τσερκέζες με ξανθό μαλλί, αφράτες Τουρκάλες, Ρουμελιώτισσες Ελληνίδες, ντελικάτες Γαλλιδούλες, αραπίνες με σοκολατένιο δέρμα.

Ο Γιώργης ο Καραδάμογλου έπινε τη ρακή του και ήταν τόσο θυμωμένος με τον εαυτό του, γι' αυτό και δεν έπαιρνε χαμπάρι τον αισθησιασμό που έπνιγε τα πάντα γύρω του. Πατούσε σε τεντωμένο σκοινί. Από τη μια ήθελε να φύγει από τη Σμύρνη, να μην ξαναγυρίσει ποτέ του. Όμως η σκέψη πως εκείνη βρισκόταν κάπου πιο πέρα, ανήμπορη και ψυχικά σακατεμένη, τον αρρώσταινε. Όταν, εκεί στη μακρινή του πατρίδα, ετοίμαζε τούτο το ταξίδι στην Ανατολή, είχε πάρει τις αποφάσεις του. Σαν έφτανε, θα πήγαινε μια μέρα, θα στηνόταν έξω απ' το χαμάμ να τη δει μόνο για μία φορά, που θα 'χε μεγαλώσει, να πονέσει από την ομορφιά της, να κρατήσει μιαν ακόμα εικόνα της, να 'χει να βασανίζεται. Ύστερα θα έφευγε για τη Σύλλη, την πατρίδα του πατέρα του, για τις δουλειές του.

Χρόνια τώρα, ο γέρο-Μηνάς Καραδάμογλου ζητούσε από τους

* Καπνός πρώτης ποιότητας.

γιους του να πάνε στη Μικρασία, να βρουν το χωριό του, το σπίτι που μεγάλωσε, ν' αφήσουν ένα μπουκέτο τριαντάφυλλα στον τάφο της μάνας του, της Ρόδως. Να κάνει και μια δωρεά στη μνήμη των γονιών του, ένα σχολειό, μιαν εκκλησιά κι ένα πηγάδι. Ο μικρός του γιος, ο Χαρίλαος, δεν μπορούσε έτσι κι αλλιώς. Πού ν' αφήσει γυναίκα και παιδιά. Ο κλήρος έπεφτε αναγκαστικά στον Γιώργη και το 'χε υποσχεθεί πριν από τέσσερα χρόνια, τότε που πάτησε για πρώτη φορά το πόδι του στη Σμύρνη, να τελειώσω τις δουλειές μου και θα πάω. Δεν κράτησε όμως τον λόγο του, γιατί τα έφερε έτσι η μοίρα του η σκρόφα να ερωτευτεί για πρώτη και στερνή φορά, να φερθεί άτιμα, να ξερονάει κάθε βράδυ το μυστικό του και να το καταπίνει ξανά, αηδιάζοντας με τον εαυτό του.

Ο κόσμος τριγύρω δεν τον αφορούσε. Μπήκε επειδή τα χαμηλά φώτα τον τραβήξαν, οι πρόστυχες ζωγραφιές στην είσοδο τακιμιάζανε με την ιδέα που είχε για την πάρτη του, ο πληρωμένος έρωτας είναι το μόνο που του ταιριάζει πια. Απόψε ένας μικρός θίασος θα έδινε μια τολμηρή παράσταση, δηλαδή κορίτσια ντυμένα μόνο με τα απαραίτητα για να μην πουντιάσουν θα παίζαν μικρές σκηές από γνωστά θεατρικά, αλλά, όπως φώναζε ο φορτωμένος με σιρίτια πορτιέρης, οι τυχεροί θαμώνες θα βλέπανε σκηές απαγορευμένες. Τα τσιμπούκ ογλάν, νεαρά αγόρια φερμένα από την Αραπιά, με φανταχτερά σαλβάρια και πολύχρωμα σαρίκια, γυμνά από τη μέση κι επάνω, πλάτες φαρδιές, μούσκλια βραχωμένα, χείλια δαμάσκηνο, ανάβαν αργιλέδες με τουτούνι* μυρωδάτο.

Ένα Τουρκάκι ίσαμε τα δώδεκα, παχουλό, έβγαζε από το λαρύγγι του έναν αμανέ που σε πονούσε. Κι οι μουζικάντηδες, μια κομπανία από την Καππαδοκία, χάιδευαν με το μουρμούρικο σαντούρι και το παραπονιάρικο ούτι τούς ξαναμμένους άντρες. Το καφέ σαντούρ, ένα τρίπατο αρχοντικό, κάποτε ανήκε σ' έναν Λεβαντίνο εφοπλιστή. Ζωγραφιστά ταβάνια, μάρμαρο και ξύλο σκαλιστό, με δικό του χαμάμ, ο παράς χτισμένος στα ντουβάρια. Πάνε καμπόσα χρόνια που πέρασε στα χέρια της μαντάμ Γκιουλνούρ. Πατείς με πατώ σε κι απόψε.

Ξαφνικά, τα φώτα χαμηλώσανε, το Τουρκάκι άφησε τον αμανέ να ξεψυχήσει κι ένας προβολέας στράφηκε στη στριφογυρι-

* Καπνός για αργιλέ.

στή ξύλινη σκάλα. Η μαντάμ Γκιουλνούρ κατέβαινε αργά, με τη μεγαλοπρέπεια μιας κόμησας και την προστυχιά μιας πόρνης. Οι θαμώνες χειροκρότησαν, κάποιοι σφυρίζαν επιδοκιμαστικά, τα κορίτσια στους καναπέδες αλλάξαν χρώμα, σηκωθήκαν κάνοντας βαθύ τεμενά. Εκείνη έφερε το βλέμμα γύρω, τίγκα το μαγαζί της, ξεχώρισε δυο προξένους, τρεις τέσσερις τραπεζίτες, εμπόρους, ναυτικούς, όλοι τους από διαφορετικές πατρίδες, με διαφορετικές γλώσσες, θρήσκευμα, φορεσιά, μα με δυο σημεία κοινά, το φουσκωμένο πορτοφόλι και τη λαχτάρα να βιώσουν την ακολουσία των αισθήσεων.

Της σφίγγανε το χέρι, είχε έναν λόγο για τον καθένα, τα χούγια τους τα 'ξερε καλά, γι' αυτό την πληρώνανε άλλωστε. Στάθηκε στη μέση της σάλας κι έδωσε το σύνθημα χτυπώντας τρεις φορές τις παχουλές παλάμες. Η μουσική πήρε ξανά τον λόγο, μάζεψε ήχους από τα βάθη της Ανατολής, καημούς από άντρες που μαραζώσαν απ' το ινάτι μιας γυναίκας, τους ανακάτεψε με το μυρμήγκιασμα του κορμιού, το μέλι του φιλιού, τα 'χωσε όλα μαζί στο κούφιο σώμα ενός βιολιού, που τα άφησε να ξεχυθούν και να βάλουν φωτιά στων αντρών τα σώβρακα.

Η μαντάμ Γκιουλνούρ θα ήταν τώρα πάνω από πενήντα, μα η ομορφιά της κρατούσε γερά τ' αχνάρια της. Ήτανε δεν ήτανε στα δεκατέσσερα όταν τη φέρανε σε έναν κακόφημο οίκο ανοχής στη Σμύρνη. Ο κερχανατζής* έδωσε μπόλικους παράδες, το κορίτσι ανέγγιχτο. Τηνε παράδωσε σε μια ηλικιωμένη τσατσά πασαλειμμένη με κόκκινο κραγιόν και φτηνό σουλμά**, που της έπεφτε σαν σκόνη από τα μούτρα σε κάθε βήμα. Εκείνη γύμνωσε το κορίτσι, το πασπάτεψε, βεβαιώθηκε, φώναξε δυο γυναίκες που η μπογιά τους είχε περάσει πια, κι αυτές πήρανε τη μικρή, τη λούσανε, την αρωματίσανε, τηνε ντύσανε μ' αραχνοϋφαντα πανιά κι απέ τη χώσανε σε μια κάμαρη. Μην κουνηθείς από δω, χάθηκες.

Το βράδυ ήρθε πάλι η τσατσά και την ορμήνεψε, το και το, να φανείς ξύπνια, αλλιώς... και τηνε πήρε από το χέρι. Στη μέση της σάλας ένας άντρας μεγάλος στα χρόνια, χοντρός, με παχύ μουστάκι, κουστούμι ευρωπαϊκό και φέσι, κάπνιζε τον αργιλέ του καθι-

* Ιδιοκτήτης του κερχανά, του οίκου ανοχής.

** Είδος πούδρας.

σμένος στον σοφά. Μόλις είδε το κορίτσι, τα μάτια του γυαλίσα-
νε, το στόμα του γέμισε σάλια. Πέταξε ένα πουγκί στη γριά, που,
αφού το ζύγισε γρήγορα στη χούφτα, το 'χωσε στον μαραμένο της
κόρφο. Αυτό που ακολούθησε το λένε ακόμα και θα το διηγούνται
για χρόνια. Η μικρή έδωσε μια, ξέφυγε από τα χέρια της τσατσάς,
ανέβηκε τη σκάλα, έβγαλε μέσα από το σαλβάρι της ένα μαχαίρι
και το 'φερε στον λαιμό της κοιτάζοντας τη γριά.

«Αν κάνεις ένα βήμα, θα σφαχτώ!»

Οι άλλοι κοκαλώσανε. Το κορίτσι, χωρίς να πάρει το μαχαί-
ρι από τον λαιμό, ξεκούμπωσε με το άλλο την πουκαμίσα και
την παραμέρισε. Δυο μικρά βυζιά, αυθαδικά, κατάλευκα, πε-
ταχτήκαν λεύτερα, και του ηλικιωμένου παραλίγο να του 'ρθει
νταμπλάς. Ύστερα, με κινήσεις αργές, έλυσε την κορδέλα που
συγκρατούσε το σαλβάρι της και το άφησε να πέσει στο σκα-
λί. Έσκυψε σιγά σιγά, το μαχαίρι ακόμα στον λαιμό, το βλέμ-
μα χωμένο στα μάτια του ανήμπορου άντρα, βγήκε απ' το πε-
σμένο ρούχο, το έπιασε και το πέταξε πάνω του. Αυτός το άρ-
παξε, το 'φερε στη μύτη, παρθενική αγνότητα και πουτανιά τον
ανάγκασαν να λερώσει το παντελόνι του, όπως πριν από χρόνια
πολλά, στα δεκατρία του, τότε που είδε για πρώτη φορά γυ-
ναίκα να λούζεται. Η μικρή έμπηξε το μαχαίρι στο ξύλο, τύλιξε
το γυμνό της κορμί με το πουκάμισο, αν καταφέρεις να με κερ-
δίσεις, έχεις πολλά να χαρείς, αλλιώς θα έχεις ένα κούτσουρο
στην αγκαλιά σου, γύρισε χωρίς να περιμένει απάντηση, ο τρο-
φαντός της πισινός λικνίστηκε, χάσιχο* ψωμί να το δαγκάσεις,
κι απέ χώθηκε στον οντά της.

Σκλάβος της έγινε αυτός, κάθε μέρα έστελνε τα πεσκέσια του,
στον κερχανά πίνανε νερό στ' όνομά της. Στον μήνα απάνω, τονε
φώναξε και σε δυο μήνες τονε ξέκανε. Η γρια-τσατσά εξαφανίστη-
κε, ο κερχανατζής τρία χρόνια μετά τα μάζεψε, η μικρή Γκιουλ-
νούρ, πριν ακόμα κλείσει τα δεκαεφτά, έγινε ιδιοκτήτρια. Πάντα
διάλεγε τους άντρες της και μάθαινε στα κορίτσια της να κάνουν
το ίδιο. Μεγάλη τέχνη ετούτο, να πιστεύει εκείνος που πληρώνει
πως δεν πας μαζί του για τον παρά μα γιατί τονε γουστάρεις.

* Εκλεκτό, καλής ποιότητας.

Χτύπησε η μαντάμ Γκιουλνούρ τα χερράκια της και τα κορίτσια σηκωθήκαν από τους καναπέδες κι αρχίνησαν να τριγουρνάν ανάμεσα στους άντρες, άλλες καθίσαν δίπλα τους, άλλες στα γόνατά τους, λυγούσαν το κορμί στα τσαλίμια της μουσικής, αγγίζοντας με τους γοφούς, με το στήθος, με τ' ακροδάχτυλα αυτόν που διαλέξανε, κάποιιοι, ασυγκράτητοι, θέλανε να τις τραβήξουν στα πάνω δωμάτια, μα ένα χοντρό μεταξωτό σκοινί στη σκάλα εμπόδιζε τον δρόμο. Εδώ, σε τούτο τον ναό της ηδονής, τα πράγματα ακολουθούσαν ένα τελετουργικό που άναβε αισθήσεις και πώρω-νε τη φαντασία.

Το Τουρκάκι ξανάπιασε δουλειά κι εκείνη έφερε το βλέμμα ένα γύρο. Απόψε αισθανόταν πως η ζωή της βούλιαζε στο τίποτα. Είχε το καλύτερο μπουρδέλο της Σμύρνης, μα κάτι πάντα τής έλειπε, η καρδιά της μπαούλο νυφιάτικο που του κουρσέψαν τα προικιά. Δεν το πάθαινε συχνά αυτό, είχε μάθει να ξεγελά τις σκέψεις της, να φιμώνει τις απαιτήσεις της γυναίκας που εμπόδιζε με κάθε τρόπο το δικαίωμα να γίνει μάνα. Αλλά έρχονταν στιγμές σαν την αποφινή, ήταν ίσως επειδή μεγάλωνε, γερνούσε, πες καλύτερα.

Είχε βρει όμως το κόλπο. Σαν τηνε τριγύριζε αυτή η θλίψη της η τσούχτρα, άλλαζε συνήθειο, ντυνότανε πιο απλά, μπογιατιζότανε λιγότερο, φάχνοντας αυτόν που θα μπορούσε να παίξει μαζί του την ψευδαίσθηση της μάνας με τον γιο της. Μια μικρή απ' το Μισίρι τηνε πλησίασε με τρόπο, μην το αργείτε, μαντάμ, με το ζόρι τον κρατάω, θα με ρίξει στο πάτωμα.

«Μετά το θέατρο, πε του, θα λύσω το σκοινί».

Είχε ξεχωρίσει τον Γιώργη, τηνε χτύπησε η μπόχα από νταλκά αγιάτρευτο. Καθότανε μονάχος, έπινε το ένα ποτήρι μετά το άλλο, σημασία δεν έδινε στα κορίτσια της, ευκαιρία ήταν. Τίναξε το κεφάλι, έλυσε τα μαλλιά, έδωσε μια στα βυζιά της ν' ανεβούνε λιγάκι, πήρε το καλό της χαμόγελο και στάθηκε μπροστά του.

«Εσύ, ασλάνι μου*, μονάχος σου; Τόσες γυναίκες λιμπιστές κι εσύ χαμπάρι;»

Κάθισε δίπλα του, έβαλε ένα τσιγάρο στο στόμα, το άφησε να κολλήσει στο κοκκινάδι και περίμενε βήχοντας ελαφρά. Ο Γιώρ-

* Λιοντάρι μου.

γης χαμογέλασε κουρασμένα, έβγαλε τσαχμάκι, εκείνη έγχειρε το κεφάλι στη φλόγα.

«Με συμπαθάτε, κάτι σκεφτόμουνα...»

«Έχω σφουγγάρι μαγικό, πασά μου!» χαμηλόφωνα, συνωμοτικά. Εκείνος έκαμψε τα χείλη προς τα κάτω, τι σημασία έχει... Όλον ετούτο τον καιρό, εικόνες, λόγια, η μνήμη των αισθήσεων, όξος και μπάλαμο. Δεν καταλαβαίνω γιατί το πήρες τόσο κατάκαρδα, του είχε πει εκείνο το βράδυ στο καπηλειό, πριν από τέσσερα χρόνια, ο Σελίμ, ο καρντάσης του. Δύσκολο να ομολογήσει το βάσανό του. Μη με προδώσεις, ψιθύριζε το κορίτσι, κι αυτός έσυρε τα χέρια του πάνω της, Μπορεί να είχαν βάλει βαρύ χαρμάνι στον αργιλέ σου, γέλασε ο φίλος του, δεν είναι δικαιολογία αυτό...

Τίναξε το κεφάλι να πέσουν οι ψείρες που τονε στοίχειωναν. Μια γυναίκα του 'κανε τα γλυκά μάτια, πιο μεγάλη κι από τη μάνα του αν ζούσε σήμερα. Τέτοιες του πρέπουνε πια. Γριές πόρνες. Η Γκιουλνούρ τον περιεργάστηκε. Ψηλός, γεροδεμένος, μα το βάρος που τον τυραννούσε του κύρτωνε τους ώμους. Τα μαλλιά του ίσια, ατίθασα, μέρες θα είχε να τα λούσει. Τα φρύδια του πυκνά, το χρώμα των ματιών δεν μπορούσε να το δει, έτσι που έγερνε τα βλέφαρα, ένα μουστάκι πάνω σε αντρίκειο στόμα, δόντια λευκά, φροντισμένα. Πόσω να ήταν; Κάπου κοντά στα τριάντα. Αν κρατούσε το πρώτο της γκάστρι, θα μπορούσε να είναι γιος της... Άγγιξε το χέρι του, παλάμες λείες, νύχια βρόμικα, μα το τραχύ δέρμα δεν ήταν σκαμμένο από τη λάτρα της γης, του βιοπαλαιστή τη μάχη. Το δαχτυλίδι με τη μεγάλη πέτρα στο κέντρο, το τσαλακωμένο μα ακριβό ρούχο φανερώναν πως είχε τον τρόπο του. Η Γκιουλνούρ κατάπие μια ζεστασιά που μαλάκωσε τα τζιέρια της. Σηκώθηκε, του χάιδεψε το κεφάλι και τον υποχρέωσε, χωρίς να δυσκολευτεί, να την ακολουθήσει στον οντά της.

Ένα μικρό λουτρό που τίποτα δεν είχε να λιμπιστεί από τα πιο πλούσια χαμάμ επικοινωνούσε με το δωμάτιό της. Έσυρε εκεί τον Γιώργη, τον λευτέρωσε από τα ρούχα του, του τύλιξε τα γοφιά μ' ένα χαβλού, τον έβαλε να καθίσει πάνω στο ζεστό μάρμαρο και ξεκίνησε να τον περιλούζει με καυτό νερό.

Εκείνη τη στιγμή, κάτω στη σάλα, τα φώτα χαμηλώσαν ξανά, ένα μικρό ταμπούρλο έδωσε σημάδι γαργαλιστικό, μια αντρική φωνή γάβγισε με στόμφο, Κυρίες και κύριοι, μια σκηνή, απαγορευμένη φυσικά, από το περίφημο έργο Ο αγαπητικός της βο-

σκοπούλας!* Το επανέλαβε σε τρεις τέσσερις γλώσσες, κι ένα κορίτσι έκανε την εμφάνισή του στην πίστα. Ήταν ντυμένη βοσκοπούλα κι έσερνε ένα χαριτωμένο ψεύτικο προβατάκι. Στάθηκε λίγο σαν κάτι να έψαχνε, φάνηκε να ζεσταίνεται πολύ κι αρχίνησε να ξεκουμπώνει το γιλεκάκι της. Γέλια και χειροκροτήματα φτάνανε στο μυρωμένο χαμάμ. Η μαντάμ Γκιουλνούρ έπαιξε τα ματόκλαδα, πάνω απ' όλα η δουλειά, αφού η σκηνή αυτή είχε επιτυχία, θα ανέβαζε και την Γκόλφω. Ύστερα πήρε ξανά το σφουγγάρι να τρίψει μαλακά την πλάτη και το στέρνο του άντρα που ταξίδευε.

«Άιντε, ολντούμ**, άιντε να σε χαρώ. Πε μου τον καημό σου να ξεχάσω κι εγώ τα δικά μου. Και το νερό έχει τη δύναμη να ξεπλένει, να παρασέρνει...»

«Πάνε τέσσερα χρόνια...» μούγκρισε ο Γιώργης, «τέσσερα καταραμένα χρόνια...» Τα λόγια χάνονταν ανάμεσα σε ποδοβολητά και χάχανα. Κάποιος έλυσε το σκοινί. «Για όλα έφταιγε αυτή η ομορφιά που γεννήθηκε δεκαεννιά χρόνια πριν...»

* Έργο του Δ. Κορομηλά (1891).

** Γιε μου.

≈ 1900 ≈

Σμύρνη,
Παρασκευή 6 του Μάη 1900, ξημερώματα

Εκείνο το πρωί, ξημερώματα, όλος ο μαχαλάς ξεσηκώθηκε απ' τις σκληριές της Βουντής. Οι πόνοι είχαν ξεκινήσει κοινά μεσημέρι της προηγούμενης μέρας. Από το αρχοντικό του Πασαλή τρέξανε Σάρρα κι Ερασμία, η Ειρηνούλα τις φώναξε. Χρέος είχαν να την προστρέξουν, χήρα γυναίκα, ο άντρας της συχωρέθηκε προτού φουσκώσει η κοιλιά της. Βέβαια, δεν μπορούσαν να μείνουνε πολύ, η Χρυσή, η κυρά τους, ήταν, βλέπεις, και λόγου της γκαστρωμένη μα είχε μέλλον, δυο μήνες ακόμη.

Η Ειρηνούλα τής ετοίμασε ένα μαντζούνι κρατώντας μυστικό τι έβαζε μέσα, «Όρεξη είχαμε να τση κλέψουμε την τέχνη τση», μούτρωσε η Σάρρα, και της το έδινε να το πίνει συνέχεια. Η Ερασμία, πονηρή, έφαξε τα σκουπίδια και μάζεψε τα φύλλα τα βρασμένα, τα στέγνωσε και έκανε διάγνωση: δυόσμος και φλισκούνη, το δίκταμο δεν το αναγνώρισε γιατί δεν το ήξερε. Πάντως η καημένη η Βουντή μια ηρεμούσε και μια έσκουζε. Μέχρι το βράδυ μείναν οι γυναίκες να συμμαζέψουν, να πλύνουν, να μαγειρέψουν και μετά επέστρεψαν στο σπίτι γιατί η κυρά τους δεν μπορούσε να ανεχτεί πως την απαρατήσαν για μιαν άλλη, έστω κι αν η ίδια δεν είχε την ανάγκη τους. Τόσος κόσμος τριγύρω της και πάνω απ' όλους η Κατίνα.

Έτσι ήταν η Χρυσή, παγωμένη, ακατάδεχτη και σκύλα αν ένιωθε πως την παραμελούσαν. Ας έχει χάρη η φουκαριάρα η Βουντή που είχαν το λεύτερο από τον ίδιο τον Λάζαρο τον Πασαλή, τον αφέντη τους. «Να πάτε να τση δώκετε ό,τι χρειάζεται», ήτανε, λέει, φίλος του συχωρεμένου τ' αντρού τση, από πού κι ως πού ο άρχοντας με τον παρακατιανό, αλλά δεν τους έπεφτε λόγος.

Το βραδάκι ήρθανε και η Χατιτζέ η Τουρκάλα με την Αρμένισσα την Τζοβινάρα. Ανασκουμπώθηκαν κι αυτές, να 'ναι καλά,

η Χατιτζέ τής έτριψε τη φουσκωμένη κοιλιά με σαφρόλαδο χλιαρό, η Τζοβινάρ έβαλε κάρβουνα στο σίδερο να ετοιμάσει τα πανιά να φασκιώσουν το μωρό. Η Ειρηνούλα τις άφησε να προσέχουν την ετοιμόγεννη και πετάχτηκε για λίγο να δει τον γιο της, είχε κι αυτή τα προβλήματά της.

Το σπίτι της ένα δωμάτιο χαμηλό στην αρμένικη συνοικία. Το παιδί κοιμότανε, το ίδιο κι η γριά γειτόνισσα που το πρόσεχε. Βεβαιώθηκε πως δεν την καταλάβαν, έσυρε ένα σακμνί, ανέβηκε και έχωσε το χέρι πάνω απ' το ντουλάπι. Η εξασκημένη αφή έπιασε το τούβλο που εξείχε, το κούνησε πέρα δώθε απαλά, το έβγαλε και τράβηξε από μέσα ένα δερμάτινο σακούλι, όσο μωρού γροθιά. Ξανάβαλε το τούβλο στη θέση του, το σακμνί κάτω απ' το τραπέζι, απέφυγε να βλέπει την αμαρτία που στρογγυλοκάθισε, και άνοιξε το σακούλι.

Πήρε με προσοχή, στη μύτη του κουταλιού, λίγους απ' τους κόκκινους σπόρους και τους έριξε στο γουδί. Τα μάτια της μισόκλειστα, αλλού η σκέψη, το δέρμα ωχρο, τα χέρια ανυπάκουα, σεισμός στην ψυχή και στο κορμί. Να καθίσει; Χειρότερα. Να σταθεί ορθή; Αδύνατο. Το γουδοχέρι έτριβε από μόνο του. Αυτή ήταν η δουλειά του. Να κοπανίζει, να κάνει σκόνη ό,τι έπεφτε στον πάτο. Να μπορούσε να κοπανήσει και την ίδια, να γλίτωνε. Η γλυκερή μυρωδιά των σπόρων μπήκε στα ρουθούνια της. Όρα να βάλει και τα άλλα: ξεραμένο κάρδαμο και σκόνη κανέλας, για κοροϊδία, να μην υποψιαστεί κανείς, να μπερδευτούνε οσμές και γεύσεις. Της φάνηκε πως μια υποψία αγκομαχητού ανακατεύτηκε με τον ήχο των σπόρων που συνθλίβονταν. Το παιδί κοιμότανε ήσυχα, η γριά ροχάλιζε σιγανά. Ήτανε τα μέσα της που ταράζονταν και κάνανε τόση φασαρία. Να δεις που ο τρόμος έχει βουή κι οι τύψεις βογκητό. Αναστέναξε, και το αγόρι άλλαξε πλευρό. Μόνο το μισερό ποδαράκι δεν κουνήθηκε, αφύσικα γυρισμένο. Ανάποδα. Κοίταξε τη σκόνη στο γουδί. Το κόκκινο έμοιαζε σάπιο αίμα. Ο Θεός να βάλει το χέρι Του, θα 'θελε να παρακαλέσει, μα δεν είχε νόημα. Της διαβόλισσας ήταν μακρύτερο.

Έριξε προσεχτικά το μείγμα σ' ένα πανάκι, αργά αργά, μην μπας και ξεφύγει κανένας κόκκος από το δηλητήριο που ετοίμασε. Το τύλιξε, το έδεσε, το έκρυψε σε ένα άλλο δερμάτινο πουγκί που είχε περασμένο στον λαιμό της και, ακολουθώντας την

ίδια διαδικασία, έβαλε το πρώτο σακούλι στην κρύπτη του. Πήγε στον νεροχύτη, ξέπλυνε εκατό φορές το γουδί και το κουτάλι, μετά το μετάνιωσε, καλύτερα να τα πετάξει. Έβρεξε ένα πατσαβούρι, έτριψε με σαπούνι τον νεροχύτη, η πλάκα κόντευε να λιώσει, κι απέ πήρε να σαπουνίζει το τραπέζι, μην ξεχαστεί κι ακουμπήσει τίποτα επάνω και πληρώσει με το ίδιο νόμισμα, ποτέ δεν ξέρεις.

Τα χέρια της είχαν πρηστεί, το ξύλο του τραπεζιού φούσκωσε, το πατσαβούρι ξέφτισε, η γριά τινάχτηκε, χαμογέλασε μόλις την είδε, ο γιος της ξύπνησε, ζήτησε φαγητό. Είχε να του δώσει. Ο θάνατός σου η ζωή μου, λένε. Γιατί δειλιάζει; Για να το λένε όλοι, κάτι θα ξέρουνε. Ίσιωσε το κορμί, πέταξε το πανί, έπλυνε τα χέρια κι άρχισε να ετοιμάζει το φαγητό του παιδιού. Γάλα, βούτυρο, άσπρο τυρί και κουλούρια. Η κότα έβραζε και γέμιζε ξεχασμένες μυρωδιές το κουζινάκι. Δυο μέρες θα τρώγανε και το τσουκάλι για πάντα γεμάτο. Το υποσχέθηκε η Βουντή, της έβαλε στο χέρι ένα μικρό πουγκί γιομάτο λίρες. Δόξα να 'χει ο Γιαραμπής. Ο θάνατός σου η ζωή μου. Κι αν το καλοσκεφτείς, ποιον θα ξεπάστρευε; Ένα μωρό αγέννητο. Το παιδί το δικό της ζωντανό. Σακατεμένο αλλά ζωντανό. Αυτή η σκληρή γυναίκα που κοιλοπόνναγε φρόντισε γι' αυτό. Είχε τους λόγους της και δεν το 'κανε από ανθρωπιά, μα, ακόμα κι αν η Ειρηνούλα ήξερε το τίμημα, πάλι θα δεχότανε. Πολλές φορές δεν υπάρχει επιλογή.

Η ώρα περασμένη, μπορεί και μεσάνυχτα, οι φανοστάτες ασετυλίνης έφεγγαν με το υποκίτρινο φως τους. Κολλούσε το σώμα στον τοίχο των σπιτιών. Το μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής το έκανε μέσα στα σοκάκια, μα τώρα έπρεπε να βγει στον μεγάλο δρόμο. Το τριώροφο αρχοντικό του Λάζαρου Πασαλή βρισκόταν στην Μπέλλα Βίστα, το ωραιότερο προάστιο της Σμύρνης. Προίκα της γυναικός του. Αρχοντοπούλα με τα όλα της η Χρυσή, μοναχοκόρη, πολύφερνη νύφη, του λόγου της διάλεξε τον Πασαλή, που δεν ήταν της σειράς τους, αυτόνε θέλω. Το σπίτι μεγάλο, τρίπατο, παρεκτός το υπόγειο, ήθελε χέρια να το φέρνουν βόλτα. Η Σάρρα μαγειρεύε, Λένη, Ερασμία, Γιώαννα, ερχόνταν τα πρωινά να συγγείρουν, να πλύνουν, τα ασημικά θέλαν γυάλισμα, σίδηρο τα ασπρόρουχα, η κυρά τους μισμίζα, κατά το συνήθειο των αρχόντων. Καμιά φορά κοιμόντουσαν εκεί, κυρίως όταν η λάτρα τις ξεθέωνε. Το σπιτικό πρόσχε σαν κέρβερος ένας Κούρδος, ο Αχμεντέ, γο-

μάρι του κερατά, που ανέπνεε μόνο μέσα από τα ρουθούνια του αφέντη του. Στο πίσω μέρος, μικρά κτίσματα για αποθήκες, ένα σπιτάκι για τον μπαξεβάνη* που φρόντιζε τον κήπο, η Χρυσή λάτρευε τα λουλούδια, κι ένα μεγάλο σπίτι με τρεις κάμαρες για τη Σάρρα και τον άντρα της τον Γιακουμή, το δεξί χέρι του Λάζαρου του Πασαλή. Δεξί χέρι της κυράς η Κατίνα, που έκανε ό,τι ήθελε και κανέναν δεν υπολόγιζε. Η Χρυσή έπινε νερό στ' όνομά της.

Η Ειρηνούλα σχεδόν έτρεχε, ο φόβος σκιά της. Είχε όμως έτοιμη τη δικαιολογία αν την τσακώναν οι τζαναταρμάδες**. Η κυκλοφορία απαγορευότανε τη νύχτα, όμως αυτή ήταν μαμή, πήγαινε να ζητήσει βοήθεια, μια γυναίκα στον απάνω μαχαλά γεννούσε. Η Βουντή τα είχε όλα καλά μελετημένα.

Έφτασε στο σκοτεινό σπίτι και πήγε από την πίσω μεριά. Σκαρφάλωσε εύκολα τον μαντρότοιχο, πήδηξε στον μπαξέ, το αγιόκλημα ζάλιζε όποιον τολμούσε να ζυγώσει. Δίπλα στην πόρτα της κουζίνας μια γλάστρα με γεράνι. Την τράβηξε μια, πήρε το κλειδί και άνοιξε με προσοχή. Οι μεντεσέδες έτριξαν ελαφρά. Περίμενε λίγο, έστησε αυτί, κανένας θόρυβος, μπήκε μέσα. Η κουζίνα μεγάλη και θεοσκότεινη. Όταν τα μάτια συνηθίσαν, άναψε ένα σπαρματσέτο και πήγε στο ερμάρι. Βρήκε το σερβίτσιο με την ακριβή πορσελάνη, πήρε το τσαγερό και έριξε μέσα λίγη από τη σκόνη της. Όσο χρειάζεται. Μόνο να μη γίνει λάθος και πει κανείς άλλος από εκεί. Η Βουντή ήταν κατηγορηματική, για τη Χρυσή αυτή η τσαγιέρα, για κανέναν άλλονε, απαράβατος κανόνας, γιατί σε τούτο το αρχοντικό, αν θες να ξέρεις, δυο πράματα δεν αγγίζει κανείς: το τσαγερό και τα λουλούδια.

Όταν έφυγε, δεν μπορεί να πει πως αισθανόταν καλύτερα. Οπωσδήποτε αυτό ήταν δύσκολο, μα, αν την τσακώναν στην κουζίνα, θα έλεγε την ίδια δικαιολογία, «η κόνα Βουντή κοιλοπονάει, ήρθα για βοήθεια, ηύρα την πόρτα ανοιχτή, ηφώναξα σιγανά να μην ξυπνήσω τσ' αρχόντοι...»

Πριν καλά καλά σηκωθεί ο ήλιος, άρχιζε πάλι να σκληρίζει η Βουντή, η Ειρηνούλα τής έδωσε να πει δίκταμο με δυο σταξιές

* Κηπουρός.

** Αστυνομικοί.

λάβδανο*, κι όταν η γυναίκα ηρέμησε, έδωξε βιαστικά Χατιτζέ και Τζοβινάρ, «το μωρό δεν κατεβαίνει, έχει ώρες ακόμη, μπορεί και κंना δυο μέρες, αν χρειαστεί θα σας φωνάξω».

Σαν μείνανε μονάχες, η Βουντή την κοίταξε με αγωνία.

«Τι γένηκε;»

«Όλα εντάξει, ήβαλα τη σκόνη στο τσαγερό».

«Ήβαλες μπόλικη;»

«Όσ' ήπρεπε...» δε διευκρίνισε.

«Ξέρεις τι θα κάνεις... κακομοίρα μου...» Ο ιδρώτας κυλούσε από το κούτελο στα λαιμά, τα μάτια κόκκινα, το στήθος ανεβοκατέβαινε άτσαλα.

«Μην ανησυχείς, ήφτασε η ώρα σου και η δική τση... όπου να 'ναι...»

«Πρώτα εγώ!»

«Πρώτα εσύ, πώς αλλιώς...» Στη φωνή υποταγή. «Αλλά...»

«Τίποτα δε θα πάει στραβά, μη σκιάζεσαι. Πίνω μαλλιαρό-χορτο από τα χτες. Φέρνει τη γέννα μιαν ώρα αρχύτερα, σαν είσαι στην ώρα σου...»

«Λέω... μην... η κυρά... η κόνια Χρυσή...» ούτε να το ξεστομίσει δεν ήθελε. Η Βουντή ρισκάριζε, αν έχανε, θα χανόταν άδικα των αδικώνε μια ζωή, μπορεί και δύο.

«Ήκανες όπως σου 'πα; Δε σε ηκατάλαβε κανείς, έτσι δεν είσαι;» Κουράγιο που το 'χε... Το μέσα της σκιζότανε κι εκείνη νοιαζότανε μην μπας και χαλάσει το σκέδιό της.

«Στο σαράι του Πασαλή όλοι κοιμόντουσαν. Ετοιμάσου, δε θα προλάβουμε. Το παιδί έχει κατέβει...»

Δεν απόσωσε τα λόγια της, η Βουντή άρπαξε το σεντόνι, έσκισε με δύναμη ζώου μια λουρίδα και μπούκωσε το στόμα της, το ουρλιαχτό μουγγάθηκε. Αποκαμωμένη, προσπάθησε ν' ανακαθίσει στα χοντρά μαξιλάρια, δεν τα κατάφερε. Η Ειρηνούλα έκανε πως δεν έβλεπε, αναρωτιότανε ξανά πώς θα ήταν τα πράγματα αν στράβωνε κάτι. Τι ώρα θα έπινε το τσάι η κόνια Χρυσή; Κι αν καμιά τους είχε συνήθειο να πίνει ό,τι απόμεινε στο τσαγερό; Ήξερε κάποιες δούλες που τρώγανε τ' αποφάγια των αφεντάδων μόνο και μόνο για να βάλουν στο στόμα τους πιρούνι ασημένιο.

* Μαντζούνι με όπιο.

Προσπάθησε να μη μολύνει τον νου με το χειρότερο, τα βογκητά της Βουντής αρχινήσαν ξανά.

Την κοίταξε με τρόπο. Όμορφη γυναίκα, ακόμα και σε τούτο το χάλι. Πόσω να ήταν; Ούτε καν είκοσι. Το δέρμα της έλαμπε σαν στον ήλιο, το κορμί σπαθάτο, κι ας το παραμόρφωνε η κοιλιά, μαλλιά κατάμαυρα, με μπούκλες που κολνούσαν στο κούτελο, και κείνα τα μεγάλα μάτια ίδια κι απaráλλαχτα με θάλασσα. Μια ομορφιά αλλιώςτικη, αγριεμένη τώρα από το αφόρητο μαρτύριο της μήτρας.

«Μη φοβάσαι», αισθάνθηκε την ανθρωπιά να πει, «έτσι γίνεται πάντα, του Θεού είναι η κατάρρα, μα ως αύριο θα τα 'χεις λησμονήσει».

Η Βουντή δεν την άκουγε. Στο μυαλό της είχε άλλη βαβούρα, πιότερο οδυνηρή από εκείνη στα σπλάχνα της. Οι πληγές της καρδιάς δε θεραπεύονται. Με τον καιρό, γαγγραινιάζουν, τα λόγια που της είπε σκουριασμένο καρφί. Όταν του μαρτύρησε πως περίμενε το παιδί του, αυτός την κοίταξε αδιάφορα.

«Και γιατί να μην είναι τ' αντρού σου;»

«Ο Αργύρης δεν κάνει παιδιά, τον ηκλότσησε τ' άλογο σαν ήτο μικρός, ηπέρασε και μαγουλάδες στα δώδεκα... Και τον νου σου... μη μου πεις πως είναι αλλουνού, το ξέρεις... δικό σου είναι».

Σήκωσε τους ώμους, ανάμεσα στα μάτια του χαράχτηκε η γραμμή που την ξετρέλαινε, ντύθηκε με το πάσο του.

«Και τι θα κάνεις; Τι θα του πεις;» Έβγαλε από το τσεπάκι του γιλέκου του ένα μικρό κουτί, πήρε από μέσα ένα μοσχοκάρφι, το μάσησε. Βιαζόταν να φύγει, δεν έκανε καλά, έπρεπε να του το πει αργότερα. Σηκώθηκε χωρίς να ρίξει ρούχο επάνω της, το δέρμα της γυάλιζε κάτω από το χαμηλό φως της λάμπας, ο χορτασμένος έρωτας την έκανε ακόμα πιο λαχταριστή και το 'ξερε. Στάθηκε απέναντί του χωρίς τσίπα.

«Εσύ τι θα κάνεις, μπέη μου, από σένα κρέμονται ούλα...»

Το γέλιο του την έτσουξε. Της πέταξε μια ρόμπα, ζώστηκε το ζωνάρι του, φόρεσε το καλπάκι* του. Πριν φύγει, άφησε στο κρεβάτι ένα πουγκί, «Κοίταξε να ξεμπερδέψεις, κυρα-Βουντή, ξέρεις εσύ, έχεις άκρες, αν δε φτάνουν, θα σου δώσω κι άλλα...»

* Αντρικό κάλυμμα του κεφαλιού.

Η Ειρηνούλα τής ζούπηξε την κοιλιά, της άνοιξε τα πόδια, η Βουντή δεν είχε κουράγιο ν' αντισταθεί, η αντρίκεια οσμή του, το άσκημο γέλιο του χαθήκανε, ο πόνος ξαναγύρισε αβάσταχτος, κοντεύουμε, το μωρό έρχεται όπου να 'ναι, ετοιμάσου...

Όταν εκείνος έφυγε, αυτή είχε μείνει ξαπλωμένη στα τσαλακωμένα σεντόνια, αναποφάσιστη, γδυτή, στην ίδια θέση που 'χε κάνει γούβα το στρώμα όσο παλεύανε σε κείνον τον αγώνα τον πρώτο του ανθρώπου και του ζώου, τον παμπάλαιο. Ίσαμε το βράδυ έφαχνε λύσεις. Ο Αργύρης έλειπε στο φάρμα. Το καΐκι του είχε ανοιχτεί πέρα από του Παπά τη Σκάλα. Σε δυο μέρες θα επέστρεφε. Σηκώθηκε απότομα, ντύθηκε αργά, φόρεσε ένα μαντίλι στο κεφάλι, το κατέβασε να κρύβει τα πρησμένα μάτια της και τράβηξε για τον τουρκομαχαλά ξεχνώντας την πόρτα ορθάνοιχτη.

Η Σουχειλά, μόλις την είδε, χασκογέλασε. Μπόχα ξεχύθηκε από τα μαυρισμένα της δόντια.

«Μπούγιουρουμ...»

Τα είπανε στα γλήγορα. «Μπορεί να 'μαι δυο, μπορεί και τριώ μηνώ, δεν ξέρω. Η γριά τηνε ξάπλωσε στο κρεβάτι, της σήκωσε τα φουστάνια και έχωσε το χέρι της τόσο βαθιά που την ξεκοίλιασε. Τριώ και πάνω μηνώ, αποφάνθηκε, σαν σαμιαμίδι είναι».

«Τα ήκαμες ούλα, μωρή;»

«Τα ήκαμα, είσαι η τελευταία μου ελπίδα...»

«Να κάτσεις πάνω σε αχνιστό νερό...»

«Ηκάθισα πάνω στο μαγκάλι με τα κάρβουνα».

«Να πάρεις καθάρσιο...»

«Το ήπια μαζί με κινίνο, ηκόντευα να πεθάνω, μα τούτο κολημένο, δε φεύγει με τίποτα...»

«Δυο λύσεις υπάρχουν. Να πεις τ' αντρού σου πως ηγένηκε θάμα».

«Αυτό αποκλείεται, εκείνος μπορεί να το χάψει μα οι άλλοι θα του βάλουν φύλλοι στ' αυτιά...»

Η γριά έδειξε την άλλη λύση, το σουβλί δίπλα στη φουφού. Η Βουντή δαγκώθηκε, πέταξε λίγες παγκανότες* κι έφυγε.

Σαν βγήκε έξω, παραξενεύτηκε. Ποδοβολητά, φωνές και μια κάπνα να μπαίνει στα ρουθούνια της. Κάπου έπιασε φωτιά. Οι

* Χαρτονομίσματα.

τουλουμπατζήδες* περνούσαν φουριόζικοι σέρνοντας το κάρο με το νεροβάρελο. Δεν ήταν πρώτη φορά, ούτε και σπάνιο. Σε τούτο τον μαχαλά, τα ξύλινα χαμόσπιτα αρπάζαν εύκολα. Μέσα στο σκοτάδι, της φάνηκε πως είδε φλόγες, ένα μικρό κομμάτι τ' ουρανού κοκκίνισε. Έπρεπε να βιαστεί, δεν μπορεί να τριγυρνά μόνη μέσα στη νύχτα. Πήγε να κόψει δρόμο, όταν σκόνταψε πάνω σε κάτι που σερονότανε. Μια γυναίκα κουβαριασμένη, βοήθεια, ψέλλιζε, *γιαρντίμ***, λυπήσου με, θα με σκοτώσουν... Ήταν έτοιμη να την κλοτσήσει, μα αυτά που άκουσε την αναγκάσαν να σκεφτεί πως η λύση που αναζητούσε σερονόταν στα πόδια της.

Ο φουκαράς ο Αργύρης συχωρέθηκε ένα μήνα αργότερα.

Έβγαλε μια σκληριά, τι τα σκέφτεται, ας πάνε όλα σύμφωνα με το σκεδίο της και θα τον κάνει να μετανιώσει, στα γόνατα θα πέφτει κι όχι μόνο μια φορά. Η Ειρηνούλα πήρε μια ξύλινη κουτάλα, τηνε τύλιξε μ' ένα πανί και, μόλις η Βουντή ξεκίνησε να σφαδάζει, της έβγαλε το κουρέλι από το στόμα.

«Δάγκωσέ τούτο, είναι καλύτερα!» Της σκούπισε τον ιδρώτα, τη βοήθησε να κατέβει στο υπόγειο, κλειδαμπάρωσε πόρτες και παράθυρα κι ύστερα χώθηκε στην κουζίνα να φέρει τις τσανάκες με το βρασμένο νερό. Η Βουντή έφτυσε το ξύλο, άδραξε το πουγκί το κρεμασμένο στον λαιμό της. Το έσφιξε με οργή. Από κει η δύναμή της. Τρεις λίρες μονάχα μείνανε, είν' ακριβά τα φονικά. Όταν ερχότανε η ώρα, θα τις άδειαζε μπροστά του, να σου δώκω λογαριασμό, μπέη μου. Με τσ' άλλες αγόρασα θανατικά και σιωπή...

Η Χρυσή ξύπνησε καθώς το μωρό την κλότσησε δυνατά. Χάιδεψε τη φουσκωμένη της κοιλιά και αναστέναξε ευτυχισμένη. Αγόρι είναι. Τέντωσε τα πόδια και γύρισε ελαφρά πλευρό, άπλωσε το χέρι με προσοχή στον άντρα που κοιμόταν δίπλα της. Ο Λάζαρος ούτε που την κατάλαβε. Κι εχτές το βράδυ γύρισε αργά, κουρασμένος, μια μπουκιά έβαλε στο στόμα του κι αυτό για να μην κακοκαρδίσει τη Σάρρα που του μαγειρεύε το φαγητό του το αγαπημένο, καλκάνια λαδορίγανη. Με το ζόρι γδύθηκε, αν ήταν μπορετό θα κοιμόταν με τα ρούχα.

* Πυροσβέστες.

** Βοήθεια.

Χάιδεψε ξανά την κοιλιά της, σε δυο μήνες πάνω κάτω θα του έκανε τον γιο που τόσο λαχταρούσε. Η αλήθεια είναι πως δυσκολεύτηκε να πιάσει παιδί. Τρία χρόνια η Κατίνα την έσερνε στα λουτρά και την έβαζε με τις ώρες να κάθεται στα ζεστά μάρμαρα. Της ετοίμαζε μαντζούνια με σπόρια μήλου που τα έβαζε στο λάδι και εκείνη έκανε επάλειψη στον κόλπο της, της έδινε κάθε βράδυ να πίνει σκορπιδόχορτο, που καθαρίζει το αίμα και κάνει τη μήτρα γόνιμη. Τα υπέμενε όλα αγόγγυστα, κι όταν απορούσαν όλοι γιατί δεν καρποφορούσε η κοιλιά της, εκείνη βουβανόταν, τον λόγο τον ήξερε μα δεν τολμούσε να τον μολογήσει. Ο Λάζαρος σπάνια την άγγιζε, κι αυτό μοναχά σαν ήταν πιωμένος.

Δε θα μπορούσες να τηνε πεις και άσκημη τη Χρυσή. Είκοσι έξι σκάρτα, λεπτή, σχεδόν κοκαλιάρικη, με στήθη μικρά σαν λεμονάκια, μα μ' ένα πρόσωπο καθαρό, μάτια μεγάλα και το μονάκριβο στολίδι της, τα μακριά, σκαλωτά, εβένινα μαλλιά της. Τον Λάζαρο τον αγάπησε με το που τον είδε, τότε, στον κούλα* του πατέρα της. Είχε έρθει με τον αραμπά του γεμάτο μαροκινά υφάσματα να διαλέξουν για το σπίτι. Εκείνη στα είκοσι, αυτός γύρω στα τριάντα, τριάντα δύο για την ακρίβεια, με μια θλίψη στα μάτια και μια περιφρόνηση που πάσχιζε να κρατήσει για πάρτη του.

Όταν η Χρυσή ήταν κορίτσι, άκουγε τις φίλες της να σιγοφιθυρίζουν κακαρίζοντας για τις χάρες του αντρός, για τ' αγκαλιάσματα του κρεβατιού, και ριγούσε καθώς τολμούσε να φανταστεί τον εαυτό της στα μπράτσα του. Μα, όταν παντρεύτηκε, κατάλαβε πως το αγκάλιασμα αυτό μονάχα πόνο δίνει κι ευτελισμό. Ντρεπόταν να το συζητήσει, κουβέντα άλλαζε μόλις οι παντρεμένες φιλενάδες της πετούσαν υπονοούμενα. «Ομορφάντρας ο Λάζαρος, βαρβάτος και στιβαρός, ποιος τη χάρη σου!» Χαμογελούσε και τις άφηγε να φαντάζονται. Της αρκούσε όμως να τον βλέπει στο πλάι της, να μυρίζει τον ιδρώτα του, να τον αγγίζει την ώρα του ύπνου.

Ευτυχώς που είχε διέξοδο στα λουλούδια της, αλλιώς θα μαράζωνε. Από μικρή, πού την έχανες πού την έβρισκες, χωμένη στις τριανταφυλλιές της, στις μπιγκόνιες, στα γιασεμιά της. Στο πα-

* Μεγάλο κτήμα, εξοχικό.

τρικό είχαν τεράστιο μπαζέ, που φρόντιζε παρέα με τους μπαζεβάνηδες, απορούσαν συχνά εκείνοι, αυτό το κορίτσι λες και ήξερε τη γλώσσα των λουλουδιών. Κι όταν παντρεύτηκε, δεν έφερε αντίρρηση ο Λάζαρος να μετατρέψει ένα μεγάλο δωμάτιο σε θερμοκήπιο. Ξηλώσαν τα παντζούρια, αφήσανε τα τζάμια ορφανά, να μπαίνει το φως τον χειμώνα να θρέφει τα σπάνια φυτά της.

Της φάνηκε πως άκουσε κάτι να χαρχαλεύει στην κουζίνα. Κοίταξε το παράθυρο, νύχτα ακόμη, οι κουρτίνες δεν ήταν καλά τραβηγμένες. Η Κατίνα θα ήτανε, θα πήγε προς νερού της. Ήθελε να τη φωνάξει, να δει τη λατρεία στα μάτια της, ανάγκη το είχε να νιώσει ένα χάδι στο μέτωπο, μα φοβήθηκε μην τον ξυπνήσει κι αρχίσει να σιχτιρίζει θεούς και δαίμονες. Έμεινε άγρυπνη μέχρι που ξημέρωσε.

Η Ειρηνούλα έπιασε με δύναμη το μωρό, το γύρισε τ' ανάποδα, τίναξε την πλάτη, εκείνο έσκουξε, η Βουντή κοίταξε ένα γύρο τρομαγμένη. Άδικος φόβος. Το υπόγειο ήταν αρκετά κάτω, ο φουκαράς ο Αργύρης, Θεός χωρέσ' τον, το θωράκισε με πέτρα, να φυλάνε το λάδι, τα κουμινά* με το παστό που θα έστελνε η μάνα του, τα κρεμμύδια κι όλο το βιος, τέλος πάντων, μιας φαρμιλίας, αλλά και τα χρυσά της προίκας της. Η Ειρηνούλα έκοψε τον λούρο, έδωσε τον αφαλό με μεταξωτή κλωστή, έτριψε το μωρό με αλατόνερο, το άλειψε με λάδι που μέσα του είχαν βάλει αποβραδής χαμομήλι, το φάσκισε και το 'δωσε στη μάνα. Η Βουντή έκλαιγε, η άλλη σχεδόν τη λυπήθηκε. Λες να μετάνιωσε; Μακάρι, Παναγιά μου, ποια μάνα θέλει να στερηθεί το παιδί της; Την κοίταξε μ' ελπίδα, ένα νόημα και θα έτρεχε στ' αρχοντικό να προλάβει το κακό, κάποιον τρόπο θα έβρισκε. Η Βουντή δεν άπλωσε τα χέρια να το πάρει, μόνο ρωτούσε και ξαναρωτούσε αν η πλάτη του μωρού ήταν ίσια, το πασπάτευε κιόλα να βεβαιωθεί. Ύστερα έστρεψε το πρόσωπο, «Ετοίμασέ το και φύγε, αν έκανες καλή δουλειά, δε θα χρειαστεί να περιμένεις πολύ... αλλιώς αλίμονό σου!»

Η σκύλα!

* Στάμνες.

Ο Λάζαρος κοιμόταν ακόμα σαν μπήκε η Κατίνα με τον δίσκο στα χέρια. Η Χρυσή τής έκανε νόημα να φύγει μα εκείνη προχώρησε με το χοροπηδηχτό της περπάτημα, άφησε τον δίσκο στον σοφρά* και της έφτιαξε τα μαξιλάρια. Ο Λάζαρος πετάχτηκε μουγκρίζοντας λες και τονε τσίμπησε σφήκα. Έβριξε πάνω του μια ρόμπα, φόρεσε τα τερλίκια** του, η Χρυσή τού άπλωσε τα χέρια.

«Έλα να δεις, κλοτσάει ο γιος σου, να σε καλημερίσει!»

Εκείνος κάτι πήγε να πει, μα το κατάπιε. Είδε την κοιλιά να φουσκώνει σε κάποιο σημείο, το θάμα τον ημέρεψε, τα μούτρα του γλυκάθηκαν. Γύρισε στην Κατίνα.

«Την κυρά σου και τα μάτια σου, αλλιώς θα σε αφαλοκόψω!»

«Μέλι και ζάχαρη ο λόγος σου, μπέη μου, ηφοβήθηκα τώρα δα!» έκανε γκριμάτσα φόβου αυτή, ηβοί, κατρουλιό μ' ήπιασε!

Με την Κατίνα κανείς δεν ήξερε ποιος είχε το πάνω χέρι, ο αφέντης για η δούλα, ο Λάζαρος δεν καταδέχτηκε απάντηση, βγήκε μουρμουρίζοντας, θα πιω καφέ στο γραφείο, έχω να παραλάβω εμπόρευμα, που πα να πει, μη με περιμένετε, θ' αργήσω. Σπάνια έδινε ραπόρτο για τις κινήσεις του, σπουδαίο να το κάνει σήμερα. Η Χρυσή ξάπλωσε ευχαριστημένη στις μαξιλάρες, με το 'να χέρι χάιδευε την κοιλιά, με το άλλο τον σταυρό στον λαιμό της, που της τον πέρασε σαν του 'πε το μαντάτο της γκαστριάς, Κληματαριά με τσαμπιά, εφτά διαμάντια σε κάθε τσαμπί, τα φύλλα σμαράγδια στο σκούρο της θάλασσας. Μα κι η καδένα έργο τέχνης ήτανε. Τρεις κρίκοι μαζί, περασμένοι σε άλλους τρεις και πάει λέγοντας. Η Κατίνα πήρε το τσαγερό και έχυσε το καυτό περιεχόμενο στη φιλντισένια κούπα.

«Πιε το τώρα που καίει, κοκώνα μου, κάνει καλό στο μωρό!»

Η Χρυσή ήπια μια γουλιά ζεστό και σφάλισε τα βλέφαρα. Της άρεσε να ονειρεύεται ξυπνητή. Έκανε, λέει, τον γιο, και τα βυζιά της πρηστήκαν από το γάλα, ο Λάζαρος τηνε κοιτούσε θαυμάζοντας. Η Κατίνα συμμαζέυε και τη μάλωνε, πιε το όλο πριν κρυώσει. Έγειρε στο πλάι ν' αφήσει το φλιτζάνι και την ίδια στιγμή ένιωσε τα σωθικά της να παλεύουν. Τρόμαξε κι έβαλε τις φωνές. Το κρεβάτι γέμισε νερά και αίματα. Σάρρα κι Ερασμιά σκο-

* Χαμηλό τραπέζι.

** Πλεχτές παντόφλες.

τωθήκαν ν' ανέβουν ακούγοντας τις σκληριές. Έμειναν άφωνες οι γυναίκες. Οι άντρες λείπανε, να τρέξουν να φέρουν τον γιατρό, μια ώρα και βάλε, το σπίτι του στο Κε. Κανέννας αρσενικός στο σπίτι. Ο Γιακουμής έφυγε μαζί με τ' αφεντικό του, ο Αχμεντέ έμενε τα βράδια στα γραφεία, ο κλήρος έπεσε στη Λένη, πιο νέα απ' όλες τους. Η Σάρρα πήγε στην κουζίνα να βράσει νερό, η Κατίνα έβαλε ένα σεντόνι ανάμεσα στα πόδια της Χρυσής και μια τής έτριβε την κοιλιά, μια τον λαιμό ή τα μπράτσα. Σάματις ήξερε τι έπρεπε να κάνει;

Η Ερασμία κουτρουβαλιάστηκε να τρέξει να φωνάξει καλού κακού και την Γκόβαινα, σπουδαία μαμή στα νιάτα της, και βγαίνοντας έπεσε πάνω στην Ειρηνούλα, λες κι ηπερίμενε εξεπιτούτου, θα έλεγε αργότερα σταυροκοπούμενη, ο Θεός την έστειλε, δοξασμένο τ' όνομά Του. Η μαμή κουβαλούσε μια μεγάλη τσάντα, έχω μέσα τα χρειαζόμενα για τη γέννα τση Βουντής, κοίτα σύμπτωση, τυχερή η κόνα Χρυσή. Πολύτιμα θα ήτανε τα χρειαζόμενα, γιατί κρατούσε την τσάντα με δέος, λες και είχε μέσα τα τζιέρια της.

«Η Βουντή δεν πρόκειται να γεννήσει ακόμη, αν κάποια από σας ημπορεί, να τση πάτε λίγο φαγητό το βράδυ», σαν χαμένη φαινότανε, ξευχιτισμένη. Η Ερασμία την άρπαξε κακήν κακώς και την έσυρε στον οντά της Χρυσής, που είχε χάσει τις αισθήσεις της. Η Ειρηνούλα τρόμαξε, φόνισσα για τ' αγέννητο ναι, όχι όμως και για τη μάνα. Κοίταξε γύρω, βοήθεια έψαχνε, βγείτε όλες έξω, θέλω αέρα καθαρό. Καμιά τους δεν έφερε αντίρρηση, άλλωστε κάθε λεπτό πολύτιμο. Ακούμπησε με προσοχή τη μεγάλη τσάντα σε μια πολυθρόνα και τις έδωξε όλες, η Κατίνα πήγε να διαμαρτυρηθεί, μα κάτι στο βλέμμα της αλληνης, μια αποφασιστικότητα, ένας τρόμος ίσως, στο κάτω κάτω η μαμή είχε τον πρώτο λόγο, έκανε τα πικρά γλυκά και βγήκε πικαρισμένη.

Οι γυναίκες περιμέναν έξω, στήναν αυτί μπας κι ακούσουν κάτι, μόνο ένας θόρυβος λες κι έσυραν έπιπλο βαρύ πίσω από την πόρτα, η Ερασμία στραβομουτσούνιασε, αμάν πια, θα τση κλέψομε την τέχνη; Μνήστητί μου... Μόνο η Σάρρα εξαφανίστηκε, έτρεξε στην αυλή και γύρισε σε λίγο με τον κόκορα αγχαλιά. Οι άλλες δεν κρατηθήκανε, σκάσανε στα γέλια, ανάγκη το 'χανε.

Την ιστορία την ξέρανε, εκατό φορές την είχανε ακούσει, μα κι άλλη μια ήταν ό,τι πρέπει αυτές τις στιγμές της αγωνίας.

Ήταν, που λες, στην ώρα της η μάνα της Σάρρας, η κυρα-μαμή σ' ένα σκαμνί, είχανε σύρει την ετοιμόγεννη στην άκρη του ντιβανιού, έσκουζε η δόλια καταπώς ο Θεός καταράστηκε, έρχεται το πρώτο παιδί, κορίτσι. Το πιάνει η μαμή, πάει να το ετοιμάσει, βάζει μια φωνή ένα δουλάκι, βλέπω ένα κεφάλι στο ποφτόση κυράς, και ταβλιάζεται. Παρατάνε το μωρό, τρέχουν ξανά, ένα κεφαλάκι σαν πεπόνι μικρό πάσχιζε να βγει. Κάνει η μαμή τα κόλπα της, πάτησε μια ψαλιδιά στη μάνα, αυτή πού να καταλάβει, ένας ο πόνος ο μέγας, και βγάζουν το μωρό, αγόρι! Αρχινάνε τα συχαρίκια αναμετάξυ τους, σκεφτόντουσαν και το μπαξίσι που θα παίρνανε, μα η χαρά τους κόπηκε στα δυο, το βρέφος δεν ανάσαινε. Βρε τι το χτύπαγε η μαμή στο πλατάκι, τι του τσιμπήσανε τον κώλο με βελόνα, αυτό κιχ. Γλήγορα έναν μαύρο κόκορα, μπορεί και να προλάβουμε. Αλαφιάζονται, τρέχουν στο κοτέτσι, κοκόρια καφετιά, κοκκινοκίτρινα, ένας άσπρος αλαζόνας, μαύρο γιοκ. Πήρανε σβάρνα τα κοτέτσια του χωριού, ο πατέρας, που περίμενε έξω από την πόρτα, άκουσε το πρώτο κλάμα, άκουσε φωνές κι απέ ποδοβολητά, ύστερα ησυχία, δεν άντεξε, μπουκάρει στην κάμαρη και βλέπει τη γυναίκα του με τα πόδια ορθάνοιχτα, ένα αντερί να κρέμεται, δίπλα της ένα μωρό με μεγάλο τσουτσούνι, δεν πρόλαβε να χαρεί, κατάλαβε, και παραδίπλα ένα άλλο βρέφος, που είχε αρχινήσει να μπλαβίζει. Έμπειρος άνθρωπος, είχε ξεγεννήσει του κόσμου τα ζωντανά, βοήθησε πρώτα την κυρά του, μετά έπιασε το θηλυκό του, το έτριψε, το φρόντισε, το τύλιξε στα πανιά και πάνω εκεί φτάνουν οι άλλες αλαφιασμένες κρατώντας η καθεμιά από έναν μαύρο κόκορα. Έτσι γίνεται, αν θες να ξέρεις. Όταν γεννηθεί ένα αγόρι και δεν ανασαινει, πιάνεις έναν μαύρο κόκορα, του δένεις το ράμφος με σπάγγο, βάζεις το ράμφος στον πισινό του μωρού, τραβάς τον σπάγγο, πάει ο κόκορας να βάλει φωνή που τον παιδεύεις, βγάζει αέρα απ' το γκαγκλάνι του, που πηγαίνει στα πνεμόνια του βρέφους και η ζωή ξανάρχεται. Μόνο που σε τούτη την περίπτωση αργήσανε πολύ, τα κοκόρια άχρηστα.

Για τούτο και η Σάρρα, με το που έμαθε για την γκαστριά της Χρυσής, είπε του Γιακουμή και της έφερε πέντ' έξι μαύρους κοκόρους, να 'χει το κεφάλι της ήσυχο.

νας έρωτας παραμυθένιος το μυθιστόρημα αυτό, μπερδεμένος στις κλωστές της Ιστορίας, τότε που θέλησε να δοκιμάσει τις αντοχές της προδοσίας, τη δύναμη της φωτιάς.

Σαν τα παραμύθια της Χαλιμάς, οι ζωές μπερδεύονται με το καβουρντισμένο κύμινο και το πετιμέζι, Ρωμιοί και Τούρκοι, κιμπάρηδες και ραχατλήδες, ηγέτες ξιπασμένοι, ανίκανοι, παθιασμένοι, αδιάφοροι. Ο χορός των ζειμπέκηδων, οι ατμοί του χαμάμ, τα προσκοπάκια στο Αϊδίνι, μυστικά και καταχωνιασμένες αμαρτίες, προδοσίες, φονικά, ένα γυμνό κορίτσι κρεμασμένο ανάποδα, ο Αχέροντας να καταπίνει φαντάρους, στην Αλμυρά Έρημο να ξεραίνονται οι κόκκινες μηλιές, οι ατμοί του χαμάμ να θολώνουν τις ζωγραφιές.

Η Γέρση μεγάλωσε στη Σμύρνη, αρχοντοπούλα αναντάμ μπαμπαντάμ, στη θωριά της σου κοβόταν η ανάσα. Περήφανη και ξιπασμένη, μαστίγωνε τις δούλες της μπας και τις κάνει φιλενάδες. Λουζόταν στο χαμάμ, όταν την είδαν ξαφνικά τα δυο καρντάσια, ο Γιώργης κι ο Σελίμ, κι ήρθε ο έρωτας να σπαράξει τη σάρια, να ξεπαστρέψει, να μαγέψει.

«Τι είμαι για σένανε, Γιώργη Καραδάμογλου; Αυτό μόνο... πρέπει να ξέρω...»

Το άλογο χρεμέτισε χτυπώντας την οπλή του σε μια πέτρα που εξείχε, ο αμαξάς τράβηξε τα γκέμια. Ο Γιώργης έχωσε τα μάτια στα τσίνορά της, ζυγίστηκε πάνω τους, ισορρόπησε, κρεμάστηκε. Βούλιαξε στο υγρό βλέμμα, φοβήθηκε μη γίνει δάκρυ και τον πνίξει, τσούλησε στην κατηφόρα της μύτης να σωθεί, χώθηκε στα ρουθούνια να ρουφήξει την οσμή της. Στα χείλη παραδόθηκε. Τα λευκά της δόντια τον γεμίσανε πληγές καθώς θυμήθηκε τη νύχτα τους. Εδώ που φτάσανε, δεν είχε άλλη επιλογή. Έπρεπε να της πει την αλήθεια. Πήρε το χέρι της, έσκυψε κι απόθεσε στη φούχτα της ένα φιλί.

«Εσύ, ομορφιά μου, είσαι το κόκκινο στο αίμα μου...»

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ISBN: 978-618-01-1903-9

9 786180 119039

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΜΣ: 19161

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η